

Zarząd Zieleni m.st. Warszawy
ul. Hoża 13a, 00-528 Warszawa
tel. 22 277 42 00, mail: kontakt@zzw.waw.pl
www.zzw.waw.pl

Warszawa, 17 maj 2024 r.

Znak sprawy: ZZW-DOW.053.3.2024.KSK

W sprawie: odpowiedzi na petycję dot. ponownego umiejscowienia krzyży wzdłuż schodów wiodących na szczyt Kopca Powstania Warszawskiego

Smazane Pawi,

W 60. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego harcerze zorganizowali happening w postaci wykonania symboli w formie niewielkich drewnianych krzyży opasanych biało-czerwonymi wstążkami i rozstawienia ich w różnych miejscach Warszawy (z reguły tam gdzie walczyli i ginęli powstańcy). Po zakończeniu wszystkich uroczystości związanych z tą okragłą rocznicą należało uprzątnąć symbole i wtedy powstał problem co zrobić z rozstawionymi po mieście krzyżami. Po wielu próbach wytypowania miejsc do ustawienia krzyży i dyskusjach w różnych gremiach rozwiązania tego problemu, za zgodą powstańców ze Środowiska Pułku AK Baszta i innych Mokotowskich Oddziałów Powstańczych, ustawiono je na zboczach Kopca Powstania Warszawskiego. Miały one ulegać powolnej, naturalnej degradacji do czasu rozpoczęcia kompleksowej rewitalizacji samego Kopca jak i jego otoczenia. Nie było więc to działanie zamierzone tylko konieczność. Dlatego też ich nie zabezpieczano, nie wymieniano na nowe, a jedynie na wniosek grupy mieszkańców w części wymieniano uszkodzone wstążki.

W powszechnej opinii ówczesnych przedstawicieli Środowiska krzyże powinny stać w miejscu pochówku lub kultu religijnego. Takim miejscem upamiętnienia Powstania Warszawskiego poprzez m.in. krzyże jest dla powstańców warszawskich Cmentarz Powstańców Warszawy na Woli, gdzie ostatecznie w 177 mogiłach cmentarza oraz w kurhanie znalazły się prochy ponad 104 tysięcy osób. Większość z nich to cywile. Liczbę pochowanych żołnierzy Powstania szacuje się na 8-10 tysięcy. To na tym cmentarzu wzniesiono sześciometrowy krzyż do którego przylega ok. 4 tys. małych krzyży.

Natomiast wszelkie formy upamiętnienia Powstania Warszawskiego na Kopcu były proponowane i w przeważającej części projektowane przez członków Środowiska, od czasu posadowienia w 1994 roku znaku Polski Walczącej na koronie Kopca. Nie przewidywały one ustawienia krzyży jako jednego z docelowych elementów upamiętnienia w tym miejscu, gdyż nie chciano powielać formy

upamiętnienia z Cmentarza Powstańców Warszawy, a sam Kopiec nie jest nekropolią ani miejscem kultu religijnego. Z tych też względów, na etapie projektowania docelowej rewitalizacji, przy czynnym udziale powstańców, wypracowano ostateczne elementy upamiętnienia na Kopcu PW. Starając się jednocześnie uwzględnić jak najwięcej elementów zagospodarowania Kopca i form upamiętnienia z wcześniejszych koncepcji przygotowanych przez Środowisko – w tym żołnierza podziemia AK, powstańca, architekta ppor. Eugeniusza Ajewskiego ps. „Kotwa”. O tym jak ważne dla Środowiska były formy upamiętnienia tego miejsca niech świadczą wcześniejsze zabiegi i starania o różne formy upamiętnienia. Dzięki zdecydowanym działaniom ówczesnie żyjących powstańców Kopiec w 2004 roku zmienił nazwę z Czerniakowskiego na Powstania Warszawskiego, a prowadzące na górę schody otrzymały nazwę alei Godziny „W”, natomiast planowany wokół park nosi imię Akcji „Burza”. Także ulice wokół otrzymały nazwy formacji i grup bojowych (np. Grupy AK „Północ”, Dywizjonu AK „Jeleń”, Batalionu AK „Bałtyk”, AK „Karpaty”, Pułku AK „Waligóra”, Wojskowej Służby Kobiet, Polski Walczącej). Wszystkie te działania służyły upamiętnieniu i były spójne z planami rewitalizacji terenu.

W tym miejscu należy też dodać, że ze względu na specyficzny charakter i rangę miejsca, prace przygotowawcze do rewitalizacji Kopca Powstania Warszawskiego oraz Parku Akcji „Burza”, szczególnie etap koncepcji i projektowania trwały stosunkowo długo. Konieczność dochowania wszelkiej staranności, uwzględnienia różnorodnych potrzeb i celów wymagały szerokiej współpracy i czynnego udziału wszelkich możliwych podmiotów, ekspertów, środowisk powstańczych oraz grup społecznych i mieszkańców. Przeprowadzono także zakrojone na szeroką skalę konsultacje społeczne oraz konsultacje eksperckie. W konsultacjach eksperckich udział brali m.in. przedstawiciele Rady Osiedla Siekierki, Fundacji „Bo Warto” i Gazety Siekierkowskiej.

W efekcie ostatecznie wypracowanego projektu i wykonanej na jego podstawie rewitalizacji Kopiec wraz z uzgodnionymi i zaakceptowanymi przez środowisko powstańcze tablicami i formami upamiętnienia, nie uwzględniającymi stawiania krzyży, stał się wyłącznie miejscem pamięci Powstania Warszawskiego, natomiast teren wokół niego miejscem parkowym wypoczynku, kontemplacji przyrody i rekreacji.

Na wyjaśnienie zasługuje też kontekst botaniczny. Tworzy je oryginalne runo roślinne Kopca rodzime dla tego miejsca, złożone z roślin ruderalnych i synantropijnych, wyrosłe i ukształtowane w znakomitej części z nasion, które przywędrowały w gruzach zwiezionych ze zniszczonej Warszawy. Projektowana zieleń całkowicie uzupełnia roślinność czwartej przyrody, którą możemy spotkać w parku. Kopiec podlega wciąż naturalnej sukcesji i wymianie roślinności na naturalną roślinność potencjalną. Zwiedzających, uczestników i mieszkańców korzystających z terenu parku zachęca do obserwacji tego procesu. Projekt został nagrodzony „Grand Prix 2023” Architektonicznej Nagrody Prezydenta Warszawy oraz wyróżniony nagrodą projektowania przestrzeni publicznej i rozwiązań proekologicznych.

Aby zrozumieć całą ideę wykonanej rewitalizacji, ogromu przeprowadzonych prac, w tym ochronę ekosystemu roślinności zachęcamy do obejrzenia filmu „Kopiec Powstania Warszawskiego - spacer z autorami przebudowy z 2023 roku” link poniżej:

<https://www.youtube.com/watch?v= MSe69LVK2o&t=7s>

Zbocza Kopca to w dalszym ciągu grunt o najgorszej kategorii nośności - bardzo niestabilny. Wszelkie prace na zboczach Kopca zmierzały do ich stabilizacji poprzez specjalne przygotowanie podbudowy nawierzchni umożliwiającego procesy sukcesyjne roślinności, co jest progresywne w skali miasta. Tym samym nie jest więc możliwa jakakolwiek ingerencja w podłoże, nie mówiąc już o tym, że wszelkie prace wykonane na Kopcu i wokół niego są objęte wieloletnimi gwarancjami oraz utrzymaniem trwałości obiektu zgodnie z przyznanymi środkami z dofinansowania z UE.

Konsekwentnie realizując wszelkie koncepcje, projekty, formy upamiętnienia - wypracowane i uzgodnione ze środowiskiem powstańczym elementy rewitalizacji Kopca - dotrzyaliśmy danego komatantom słowa i tym samym spełniliśmy pokładane w nas nadzieje godnego upamiętnienia oraz urzeczywistnienia ich wizji sprzed lat, zapoczątkowanych postawieniem na Kopcu PW znaku Polski Walczącej. Mają Państwo rację ta rewitalizacja z pewnością stanowi powód radości i dumy, dla nas szczególnie z powodu dotrzymanyh powstańcom warszawskim obietnic, którzy odeszli na wieczną wartę.

z myślaniami nad tym

Monika G. Warszawa

Dyrektor Zarządu Zarządu Miasta i Wsi Warszawa

